

Doğal Peyzaj Özelliklerinin Kırsal Turizm Gelişimine Etkisi: Tekirdağ İli Şarköy İlçesi Örneği

T. Kiper¹

M. Özyavuz¹

A. Korkut¹

¹Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Tekirdağ

Kırsal turizm, doğal kaynaklar, kültürel miras, kırsal yaşam tarzı ve yerel ekonomik etkinliklerle bütünleştirilmiş bir turizm türüdür. Öyle ki kırsal turizmin gerçekleştirildiği kırsal alanlar sahip oldukları kültürel peyzaj özelliklerinin yanı sıra doğal peyzaj elemanlarının sayısı ve çeşitliliği (su, vista, topografya, bitki örtüsü, temiz hava vb.) ile de her türlü rekreasyonel faaliyetler için uygun ortamlardır. Bu nedenle doğal varlıklar kırsal turizme hammadde oluşturmada olup, aynı zamanda da insanların seyahatlerini yönlendiren çekici bir güçtürler. Bu kapsamda araştırmada Tekirdağ İli Şarköy İlçesi'nin doğal peyzaj özelliklerinin saptanarak kırsal turizme etkisi belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda Şarköy'ün doğal peyzaj özelliklerinin (makilik, bağlık ve zeytinliklerle örtülü doğal bitki dokusu, mikroklimatik iklim özellikleri, deniz ve kıyısı ve hareketli topoğrafik yapısı vb.) kırsal turizme önemli bir etkisi olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırsal turizm, doğal peyzaj özellikleri, Tekirdağ, Şarköy

Impact of the Development of Rural Tourism Natural Landscape Features: Sample of Şarköy County, Tekirdağ

Rural tourism, natural resources, cultural heritage, rural lifestyle and an integrated tourism is a type of local economic activities. Therefore, rural tourism in rural areas was carried out with a number of elements in their natural landscape and cultural landscape (water, vista, topography, vegetation, clean air), as well as in the variety of recreational activities suitable for all kinds of environments. Therefore, rural tourism and its natural assets and raw materials to create, as well as directing people to travel is an attractive force. In this study, natural landscape features of the town of Tekirdag Province Şarköy determined by the effect on rural tourism.

Research as a result of the natural landscape features Şarköy (maquis, covered with vineyards and olive groves of natural vegetation structure, microclimatic features of climate, marine and coastal topographic structure and motion, etc.) have highlighted a significant impact on rural tourism.

Keywords: Rural tourism, natural landscape features, Tekirdağ, Şarköy

Giriş

Kırsal turizm, hem kırsal yerleşmelerle iç içe olan, hem de doğal kaynaklara dayalı bir turizm türüdür (Soykan 2003). Dolayısıyla da kırsal turizmde kültür, yerel miras, peyzaj (bitkisel çeşitlilik, doğal manzara etkisi, orman varlığı, etkili su ögesi, renk etkisi/canlılık, orijinallik/ özgünlük/ korunmuşluk vb.), doğa, çevreyi koruma ve sosyo-ekonomik bütünlük önemli rol oynayan faktörlerdir (Şerefoğlu, 2010). Çeken, Karadağ ve Dalgın (2007)'a göre de; kırsal alanlar turistlere, etnik ve coğrafi karakterinden, tarihinden, farklı kültüründen ve kırsal doğasından kaynaklanan gizemli bir çekicilik sunmaktadırlar. Turizm çekiciliklerini; Weaver ve Opperman (2000), doğal ve kültürel çekicilikler olarak ikiye ayırırlarken, Inskeep (1991) ise doğal çevre özelliklerine dayalı doğal çekicilikler, insan faaliyetlerine dayalı

kültürel çekicilikler ve sanatsal olarak yaratılan özel tür çekicilikler olarak ayırmışlardır. Doğal çekicilikler, topografya (dağlar, kanyonlar, plajlar, mağaralar, volkanlar, fosil alanları vb.), iklim (sıcaklık, yağış, nem vb.), hidroloji (göller, nehirler, şelaleler, sıcak sular vb.), yaban hayatı (memeliler, kuşlar, böcekler, vb.), vejetasyon (ormanlar, meralar, vb), konum (merkezilik) şeklinde alt sınıflara ayrılmış ve rekreasyonel aktiviteler açısından da su temeline dayalı (yüzmek, sörf yapmak, kano ile gezinti, balık avlamak, su altı dalış vb.), toprak ve su temeline dayalı (kamp yapmak, piknik, doğal manzaraları izlemek, foto safari, resim yapmak, trekking vb.) ve hava temeline dayalı (yamaç paraşütü yapmak vb.) olmak üzere çeşitlendirilmişlerdir (Weaver ve Opperman, 2000; Mill ve Morrison, 1992).

Soykan (1999)'a göre de; herhangi bir kırsal alanda kırsal turizmin geliştirilmesi düşünüldüğünde o yerin doğal peyzaj özelliklerinden en az birkaçına (su kaynakları; içme ve kullanma suyu olarak yeterli ve kaliteli olmalı, su sporlarından en az birinin yapılmasına olanak vermeli, doğal güzellikler ilginç bulunmalı ve korunmuş olmalı, spor etkinlikleri için uygun ortamlar olmalıdır vb.) sahip olması gerekmektedir. Bu kapsamda Avrupa ve Uzak Doğudaki birçok kırsal alan (Cameron Dağlık Bölgesi, Tayland'ın Kuzey Tepeleri, Kosta Rika'nın Tropik Bölgeleri, Avustralya'daki Cape York Yarımadası, Kanada'daki Kuzey Batı Bölgesi, İtalya'daki Tuscany ve Fransa'daki Ardeche gibi) sahip oldukları doğal çekicilikler sayesinde kırsal turizmde önemli bir rol oynamıştır (Halbway ve Taylor, 2006). Dolayısıyla turizm amaçlı yapılan planlamalarda doğal peyzaj özelliklerinin yönlendirici bir rol oynadığı görülmektedir. Aslında Turoğlu (2005)'nin de bahsettiği gibi planlama hedefleri Ülke planları, Bölge Planları, İmar Planları, Turizm Planları gibi değişik amaçlara yönelik olsa da, planlama esasları değişmez. Hangi amaç için gerçekleşirse gerçekleşsin bütün fiziksel planlama uygulamalarında üç temel faktör yönlendirici rol oynamaktadır. Bunlar;

- Doğal ortam şartları (Jeoloji, jeomorfoloji, hidrografiya, iklimatik özellikler, toprak ve bitki örtüsü, vb.),
- Hedefler (Ülke, bölge, şehir, turizm, yatırım, sanayi, tarım, vb. amaçlı planlamalar),
- Kaynaklar ve imkânlar (sahip olunan bireysel ve ulusal her anlamdaki kaynaklar, sosyal ve kültürel değerler ve imkânlar) dır.

Bu noktada ister turizm amaçlı ister farklı amaçlara yönelik yapılan planlamalarda doğal peyzaj özellikleri yönlendirici bir rol oynadığı görülmektedir. Zaten kırsal yerleşimler doğal çevreleri ve özgün yerleşme karakterleri ile çekicidirler ve yapılacak planlamalarda yerleşimin kırsal karakterini ortaya çıkaracak, doğal ve kültürel kaynak potansiyelini geliştirici rekreasyonel kullanımlarla bütünleştirecek hedefler ortaya konmalıdır. Ancak burada önemli olan kırsal alanların sahip olduğu doğal ve kültürel kaynakların ekolojik ilkeler çerçevesinde ele alınarak korunması gerekliliğinin de unutulmamasıdır. Bu nedenle herhangi bir alanı kırsal turizme açmadan önce öncelikle alanının sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin

kırsal turizm faaliyetleri açısından potansiyelinin sorgulanması önem taşımaktadır.

Bu kapsamda araştırmada değişken topoğrafik yapısı, kırsal özellikleri, doğal bitki varlığı, İstanbul gibi bir metropole yakınlık gibi birçok özelliği barındıran Şarköy ilçesinin topoğrafik yapı, su varlığı, iklim, toprak özellikleri, doğal bitki dokusu ve yaban yaşamı varlığı incelenerek kırsal turizme yönelik etkisi saptanmış ve değerlendirilmiştir.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın ana materyalini Tekirdağ İli Şarköy İlçesi oluşturmaktadır. Ayrıca Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Komutanlığı 1/25.000 ölçekli sayısal topoğrafik haritalardan, T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden temin edilen 1/25.000 ölçekli sayısal toprak envanteri haritalarından, Meteoroloji Genel Müdürlüğü iklim verilerinden, Coğrafi Bilgi Sistemleri yazılım programından (ArcGIS 9.0), araştırma alanında çekilen fotoğraflar, inceleme ve gözlemlerden materyal olarak yararlanılmıştır.

Çalışmada Peyzaj Araştırma Yöntemlerinden gözlem, veri toplama, analiz ve değerlendirme kullanılmıştır. Gözlem aşamasında; çalışma alanının doğal peyzaj özellikleri (bitki örtüsü, bakı noktaları, su varlığı vb.) yerinde incelenmiş ve fotoğraflarla belirlenmeye çalışılmıştır. Veri toplama aşamasında çalışmayla ilgili literatürler taranmış ve bilgiler toplanmıştır. Ayrıca yöre halkı (köy muhtarları) ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlar (Şarköy Belediyesi, Şarköy Kaymakamlığı, Şarköy Tarım İlçe Müdürlüğü) ile görüşmeler yapılmış ve çeşitli veriler elde edilmiştir. Analiz aşamasında eldeki doğal peyzaj özelliklerine ilişkin veriler, CBS paket yazılımıyla (Arc GIS 9.0) konusal haritalara (eğim, bakı, yükseklik, büyük toprak grupları, arazi kullanım yetenek sınıfları, erozyon, toprak derinliği, su varlığı) dönüştürülerek mevcut durumlarının kırsal turizmin gelişimine etkileri irdelenmiştir. Araştırma alanının doğal peyzaj özelliklerinin kırsal turizm faaliyetlerine yönelik etkilerinin belirlenmesinde, insan konforu açısından uygun olan ve resmi kurumlarca üretilen kabuller esas alınarak değerlendirmeler yapılmıştır. Öyle ki kırsal alanda turizme yönelik bir etkinliğin gerçekleştirilebilmesi için hem insan konforu açısından uygun bir alan, yükseklik, eğim, toprak yapısı, iklim (sıcaklık, nem vb.) vb. değerinde olması, hem de resmi kurumlarca kabul görmüş ve literatürlerle de desteklenmiş değer

aralığında olması gerekir. Örneğin araştırma alanındaki toprak özelliklerini ortaya koymak için T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı toprak haritalarında kullanılan sınıflandırmalardan yararlanılırken, iklim özellikleri ve su varlığına ilişkin değerlendirmeler yapılırken de insan konforu açısından uygun olan kabullerden yararlanılmıştır. Son olarak Araştırma alanında kırsal turizmin geliştirilmesine yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Araştırma Bulguları

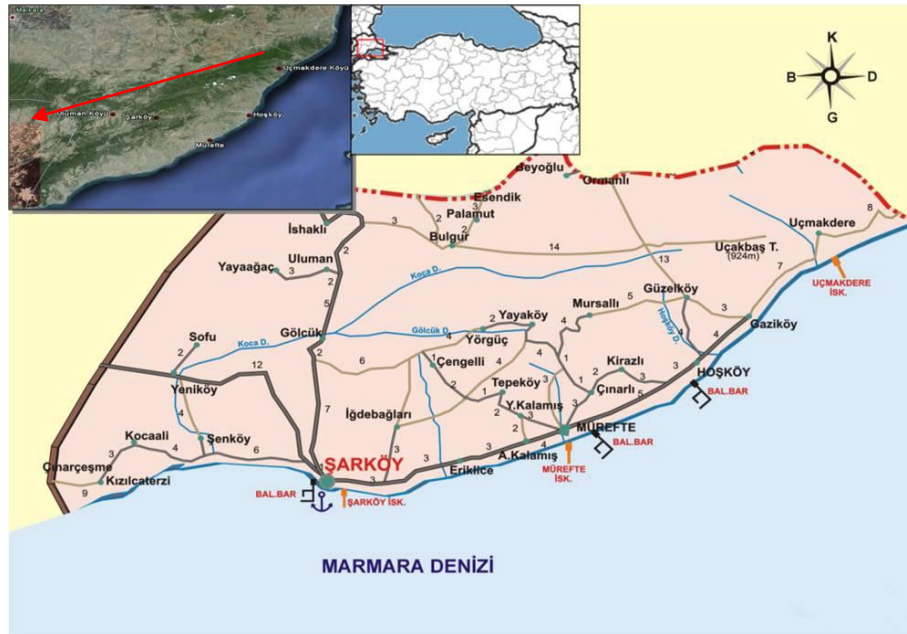
Araştırma Alanının Doğal Peyzaj Özellikleri

Coğrafi konum

Kırsal turizmin herhangi bir yerdeki gelişiminde yerleşmenin coğrafi konumu ve kuruluş yerinin uygunluğu, en belirleyici faktörlerdir. Öyle ki turistik talebin kaynağını oluşturan önemli merkezlerden ulaşılabilirliği, nüfusun yoğun

olduğu büyük yerleşim merkezlerinin etki alanı içinde bulunup bulunmaması ve karasal veya kıyusal ya da her ikisinin bir arada bulunduğu bir coğrafyada yer alması açısından coğrafi konum bir alanın turizm potansiyeli açısından oldukça önemli bir yer teşkil eder. Coğrafi konum; pazar açısından uzaklık, zaman ve fiyat bakımından kolay ulaşım, turizm bölgesinde hizmet merkezi görevini üstlenen şehirlere ve kasabalara yakınlık ve çekiciliğin kaynağına yakınlık olarak üç önemli faktör ile değerlendirilebilir. Ayrıca kentlerin çok yakınında, anayol kenarında, sanayi tesisleri veya havaalanları ile iç içe köyler kırsal turizm kapsamında kesinlikle tercih edilmemelidir (Soykan, 2004; Kalem, 2001; Gunn 1988).

Araştırma alanı, Marmara Bölgesi'nin Trakya kesiminde, Tekirdağ İli'ne bağlı Şarköy İlçesidir. Yüzölçümü 481 km² olan İlçe, kuzeyinde Malkara, kuzeydoğusunda Tekirdağ, güney ve güneydoğusunda Marmara Denizi ve batısında da Gelibolu ile çevrilidir. Tekirdağ'ın güneybatısında yer alan Şarköy'ün il merkezine uzaklığı 84 km dir. İstanbul'a ise 220 km. uzaklıktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Şarköy ilçesinin coğrafi konumu

Figure 1. Geographic location of Şarköy county

Şarköy ilçesinin coğrafi konumu, kırsal turizm açısından uygunluk göstermektedir. Alan hem karasal hem de kıyusal bir coğrafyada yer almakla birlikte, İstanbul, Çanakkale gibi yerleşim merkezlerine de kolay ulaşılabilir mesafededir.

Ayrıca ana yol ve havaalanı gibi gürültü kaynaklarına yakın değil ve sanayi tesisleri gibi kirlilik yaratacak ortamların dışında yer almaktadır.

Topoğrafik yapı

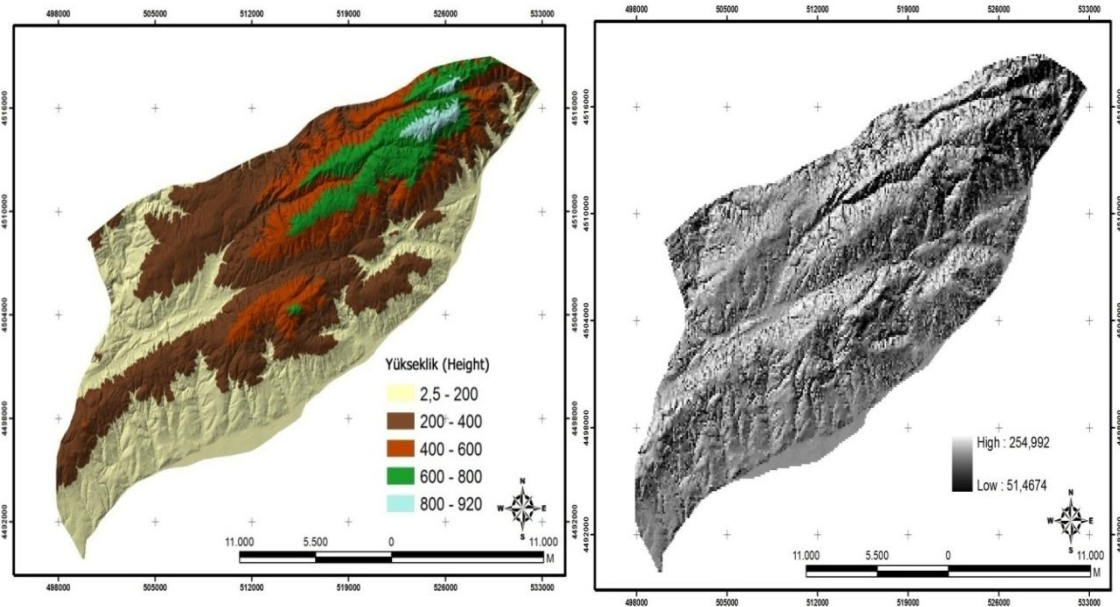
Turizm faaliyetlerinde kullanılabilecek alanların tespitinde, planlamada ve tasarım boyutunda, hazırlanan topoğrafik potansiyel haritaları yol gösterici etmenlerden birisidir (Cengiz ve Güngör 2006). Araştırma alanının topoğrafik özellikleri Harita Genel Komutanlığı'nın 1/25.000 ölçekli her 10 m de bir geçirilen eşyükseleti eğrileri haritalarından üretilmiştir. Bu haritalardan yükseklik grupları, üç boyutlu arazi modeli haritası (Şekil 2), eğim ve baki analizleri yapılmıştır.

Arazi yapısı yönünden bakıldığında Şarköy, Tekirdağ ilinin en dağlık ve engebeli yapıda olan ilçesidir. Araştırma alanı denizden itibaren 920 m yüksekliğe kadar değişen bir topoğrafik yapıya sahiptir. Alanın büyük bir bölümünü 0-400 m yükseklik aralığı oluşturmaktadır. Ganos (Işıklar) Dağı alanın en yüksek tepesini oluşturmakta

birlikte, yürüyüşten, manzara izlemeye, foto safariden yamaç paraşütüne kadar pek çok açık hava rekreasyon olanağı sunmaktadır. Alan deniz kıyısından itibaren ani yükselme göstermektedir. Dolayısıyla da alanın güney bölümü daha düşük yüksekliklerde iken kuzey ve kuzeydoğuya ve kıyından iç kesimlere doğru yöneldikçe yükseklik de artmaktadır.

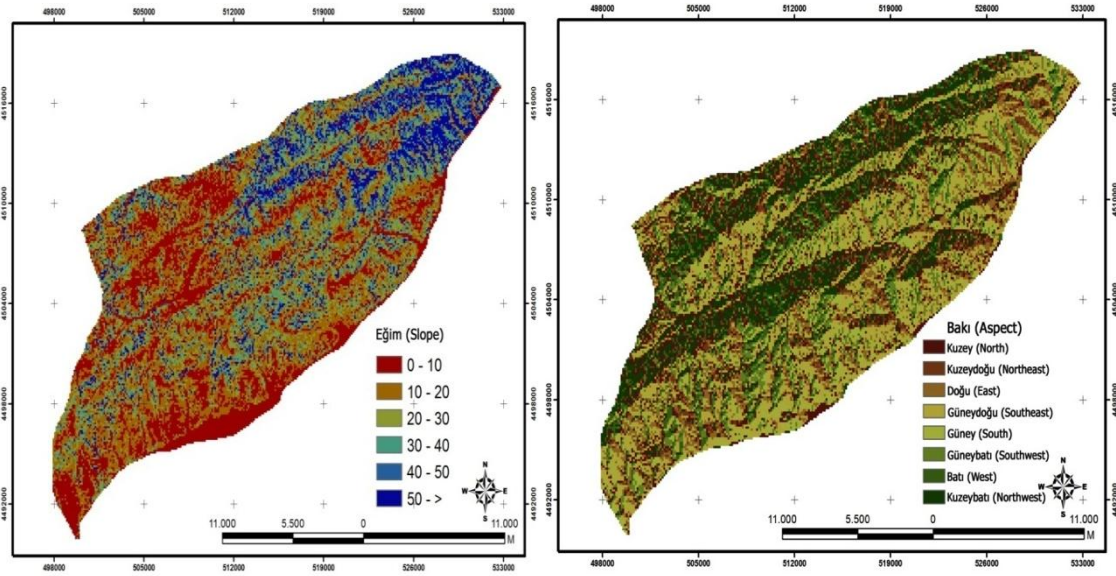
Araştırma alanının eğim durumu 0-10, 10-20, 20-30, 30-40, 40-50, 50 ve üzeri olmak üzere 6 grup altında sınıflandırılmıştır (Şekil 3).

Araştırma alanı eğim grupları açısından incelendiğinde çok dik eğime sahip olan alanların az yer kapladıkları görülür. Alanın büyük bir kısmı % 0-10 arası eğime sahiptir. Kıyıya yakın yerler düz ve düze yakın bir eğime sahipken kuzeydoğuya bakan kısımlarda eğimin gittikçe dikleştiği görülmektedir.

Şekil 2. Yükseklik grupları (Tin) ve üç boyutlu arazi modeli

Figure 2. Height groups (Tin) and three-dimensional terrain model

Şekil 3. Eğim ve baki grupları

Figure 3. Groups of slope and aspect

Araştırma alanının değişken bir yükseklik ve eğim yapısına sahip olması hem bitki hem de tarımsal ürünlerde çeşitliliğin görülmesi anlamında önemlidir. Bu da alanın tarımsal ve doğaya dayalı turizm açısından potansiyelinin olduğunu göstermektedir.

Araştırma alanında tüm yönlerde bakılar farklı oranlarda bulunmaktadır. Alanda en çok güney, güneybatı ve güneydoğu bakarlar yer almakta iken, en az oranda bulunanlar ise kuzeydoğu ve kuzey bakarlardır (Şekil 3).

İklim

Bir yerin iklimik özellikleri, turizme doğrudan veya dolaylı olarak etkilerde bulunmakta, turizmin gelişmesinde önemli rol oynamakta ve bir tatil destinasyonu için başlı başına bir çekicilik oluşturabilmektedirler (Özgüç, 2007). Genel olarak turizmin bütün şekilleri için doğru hava ve iklim bilgileri plan ve program hazırlığında en önemli etkindir. İklim, tatlı su kaynaklarının kalitesi ve ulaşılabilirliği gibi turizmin en temel kaynakları üzerinde de geniş bir etkiye sahiptir. İklimsel koşullardaki dinamik değişimler turizm operatörleri için yeni riskleri de beraberinde getirmekte ve turizm sektörünün bu değişimlere uyum sağlamak konusunda kapasite artırımını gerekli kılmaktadır (Frangialli, 2005).

İnsanlar, rahat edebilecekleri ve çekici hava koşullarını tercih ederler. İnsanlar, eğer hafif kıyafetler giyiyorlarsa, ortalama sıcaklığın 16-18 °C olduğu durumlarda kendilerini çok rahat hissederler. Buharlaşma havanın mutlak nemine bağlıdır. Eğer mutlak nem çok yüksek olursa aşırı bir ısınma yaşanır. Öyle ki havadaki bağıl nemin belirli bir düzeyin üzerine çıkması, insanın nefes almasını güçleştirmekte ve kalp atışları, sinir sistemi gibi bazı yaşamsal faaliyetleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu durum insanın yaşam konforunu düşürmektedir. Bağıl nem değeri ortalama % 30-70 arasındaki değerler biyoklimatik açıdan en uygun değerlerdir (www.home.cc.umanitoba.ca/benbow/climtour.htm Climate and Tourism; Cengiz ve Çalışkan, 2005; Ülker, 1994).

Rüzgâr ile insan arasındaki ilişkiler doğal olarak mevsimlere, rüzgârın şiddetine ve esme sayısına göre değişmektedir. Rüzgâr sörf, yamaç paraşütü, yelken gibi bazı turistik etkinlikler için aranan iklim özelliğidir. Şiddeti belirli bir düzeyde olan rüzgâr insan konforu açısından olumsuz bir etki yaratmamakla birlikte, hızının ve esme sayısının belirli bir düzeyin üzerine çıkması genel olarak insan yaşamı ve dolayısıyla turistik etkinlikler üzerinde olumsuz yönde etkili olabilmektedir (Cengiz ve Çalışkan, 2005). Olgvay (1973)'a göre ortalama rüzgâr esme hızı 5 m/s ye kadar olan değerlerde değişirken, Ülker (1994)'e göre ise 6 m/s 'ye kadar olan değerler esas alınmaktadır.

Çizelge 1. Şarköy, Gelibolu, Çorlu, Tekirdağ ve Çanakkale iklim istasyonlarına ait yıllık ortalama sıcaklık, yağış, nispi nem ve rüzgâr hızı miktarları dağılımı (Anonim 2009a).

Table 1. Şarköy, Gelibolu, Corlu, Tekirdag and Canakkale climate stations, the annual average temperature, rainfall, relative humidity and wind speed distribution of the amounts

İller	Yıllık ort. sic. mik. (C ⁰)	Yıllık ort. top. yağış mik. (mm)	Yıllık ort. nispi nem mik. (%)	Yıllık ort. rüzgâr hızı (m/sn)
Şarköy	13,9	507,1	68,7	2,9
Gelibolu	13,7	503,0	76,1	2,6
Çorlu	12,7	566,5	78,4	3,3
Tekirdağ	13,8	577,5	77,7	2,7
Çanakkale	14,9	595,6	77,2	3,8

Şarköy İlçesi Akdeniz iklim tipiyle Karadeniz iklim tipi arasında geçiş özelliği gösteren bir iklime sahiptir (Anonim, 2007). Kırsal turizm kullanımları için değerlendirilen 5 adet iklim istasyonuna (Şarköy, Gelibolu, Çorlu, Tekirdağ, Çanakkale) ait yıllık ortalama sıcaklık, yağış, bağıl nem ve rüzgâr verileri (1976-2006 yılları arası 30 yıllık) Çizelge 1. de verilmiştir.

Çizelge 1'e göre; Şarköy İlçesi yıllık sıcaklık miktarı dağılımında 13,9 C⁰ ile Çanakkale'den sonra en sıcak değere sahipken, yıllık yağış miktarları dağılımında ise 507,1 mm ile Gelibolu'dan sonra en az yağış alan yer konumundadır. Alan % 68,7 ile de çevresindeki diğer iklim istasyonlarına göre en az bağıl neme sahiptir. Alan yağış, bağıl nem ve rüzgâr hızı yönünden turizme elverişlidir

Toprak özellikleri

Cengiz ve Çalışkan (2005)'a göre; toprak koşulları ile turizm arasındaki ilişki toprakların korunması ve akılcı kullanımı ile ilgilidir. Bölgeye özgü bitkilerin gelişimi açısından toprak tabakasının gelişmiş olması gerekir.

Büyük toprak grupları

Araştırma alanının büyük toprak grubu özelliklerini gösteren pafta Şekil 9'da verilmiştir. Araştırma

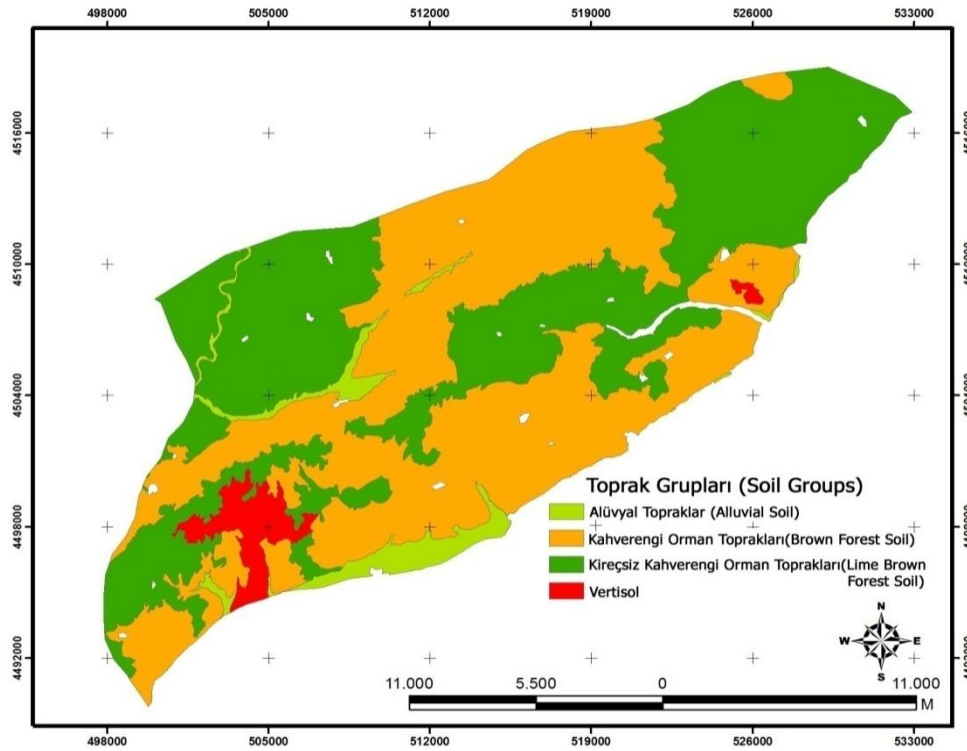
alanı; Alüviyal, Kahverengi Orman, Kireçsiz Kahverengi Orman ve Vertisol topraklardan oluşmaktadır. Alanın büyük bir bölümünü ise Kahverengi Orman ve Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları kaplamaktadır (Şekil 4).

Grumusol Büyük Toprak Grubu (Vertisol): Bu topraklar, % 30 veya daha fazla kil içermesi nedeniyle çok ağır yapıya sahiptirler. Bu topraklarda ayçiçeği tarımı hâkimdir ve buğday ile nöbetleşmeye girer. İç drenajlar sorundur. Ayrıca Grumusol'ler zemin mühendisliği yönünden elverişsiz özelliğe sahiptirler (Anonim, 2007).

Kahverengi Orman Büyük Toprak Grubu (Inceptisol): Zayıf gelişmiş bir profile sahip olup genellikle orman örtüsü altında bulunurlar. Bu toprakların drenajları iyidir. Ağır bünyeli topraklar ayçiçeği-buğday nöbetleşmesine uygundur. Hafif bünyeli topraklarda ise tahıl tarımı yapılmalıdır (Anonim, 2007).

Kireçsiz Kahverengi Büyük Toprak Gurubu (Alfisol ve Inceptisol): Çeşitli jeolojik formasyonlar üzerinde oluşabilirler. Genellikle tahıl tarımı yapılmaktadır (Anonim, 2007).

Alüviyal Büyük Toprak Gurubu (Entisol): Alüviyal çökelti üzerine oluşmuş topraklardır. Genç toprak olup, taşkınlarla zarara uğramaz ise oldukça verimlidir. Bu topraklar özellikle sebzeçiliğe elverişlidir (Anonim, 2007).

Şekil 4. Büyük toprak grupları haritası

Figure 4. Great soil groups map

Türkiye de deltalar ve çeşitli büyüklükteki akarsu vadilerinde yer alan alüvyal topraklar, yüksek arazilerin zonal topraklarına göre daha elverişlidir. Alüvyal toprakların bu denli üretken olmaları tarımsal üretime elverişli, fiziksel, kimyasal ve mineralojik karakteristiklerinden ileri gelmektedir (Özbek ve ark., 1981).

İlçe kahverengi orman toprağının fazla olması nedeniyle, zengin bitki örtüsüne sahiptir. Bu doğal zenginlik özellikle kırsal turizmin bir çeşidi olan doğa turizmi açısından önemli bir potansiyel ortaya koymaktadır.

Arazi kullanım yetenek sınıfları

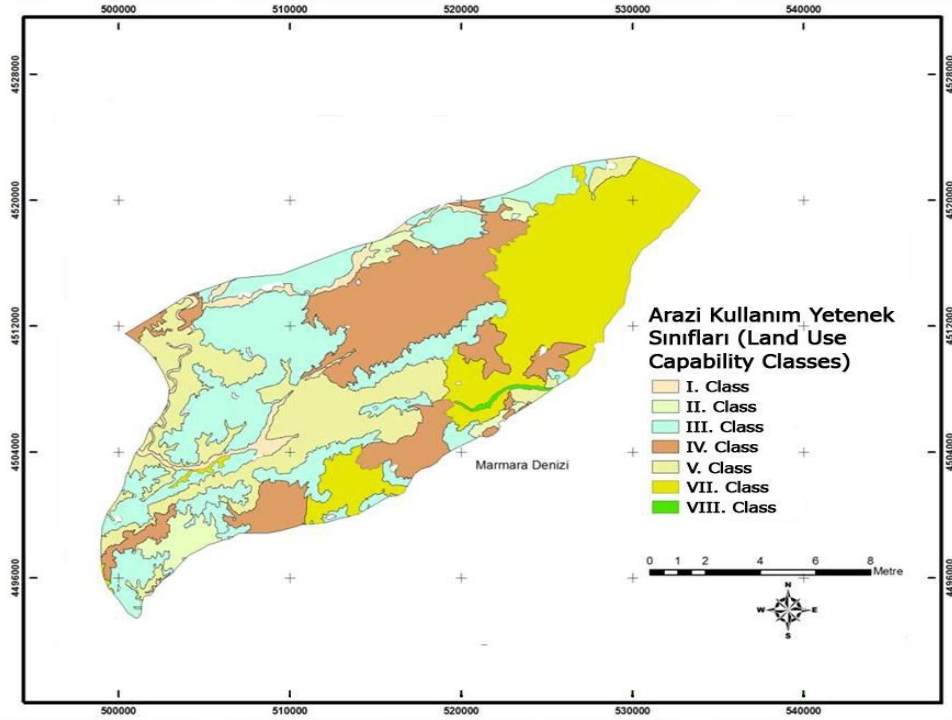
Araştırma alanında I., II., III., IV., V., VII. ve VIII. Sınıf olmak üzere 7 adet arazi kullanım yetenek sınıfına sahip toprak grubu bulunmaktadır (Şekil 5). Alanda tarıma elverişli olan I., II. ve III. sınıf arazi kullanım yeteneğine sahip toprakların dağılımı fazladır. Bu da tarımsal turizme yönelik aktivitelerin çeşitlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Alanın arazi kullanım yetenek sınıflarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

I. sınıf araziler, toprak kullanımlarını engelleyen ve sınırlayan etken yoktur. Bu araziler normal tarım yöntemleriyle yüksek düzeyde ürün alınabilen, iyi nitelikli topraklardan kuruludur (Anonim, 2007).

II. sınıf araziler, bitki seçimini daraltan veya orta derecede koruma uygulamalarını gerekli kılan bazı sınırlandırmalara sahiptir. Bu sınırlanmalar eğim, erozyon, drenaja bağlıdır.

III. sınıf araziler, bitki seçimini daraltan veya eğim, erozyon, drenaj gibi toprak özellikleri nedeniyle özel koruma uygulamalarını gerektiren veya iyi ürün almak ve toprağı özellikle erozyondan korumak için yoğun önlemlerin alınması gerekli olan topraklardan kuruludur. (Anonim, 2007).

IV. sınıf araziler, bitki seçimini çok daraltan ve ancak çok yoğun koruyucu önlemler altında işlemeli tarımda kullanılabilen topraklardan dik eğim, şiddetli erozyon, sığ profil gelişimi, tuzluluk, alkalilik, düşük su tutma kapasitesi gibi sorunlardan birine veya birkaçına sahiptir (Anonim, 2007).

Şekil 5. Arazi kullanım yetenek sınıfları haritası

Figure 5. Land use capability classes map

V. sınıf araziler, eğimsiz yerlerde ve dolaylı olarak erozyon sorununa sahip olmayan; buna karşın drenaj sorununun yoğun olduğu, sık sık sel baskınına uğrayabilen, taslı veya kayalık nedeniyle islemeli tarıma uygun olmayan topraklardan kuruludur (Anonim, 2007).

VII. sınıf araziler, çok şiddetli sınırlandırmalar nedeniyle toprak islemeye uygun değildir ve büyük ölçüde otlama, orman ve yaban hayatı için kullanılabilir (Anonim, 2007).

VIII. sınıf araziler, kültür bitkilerinin yetişmesi ve ağaçlar için elverişli değildir (Anonim, 2007).

Erozyon durumu ve toprak derinliği

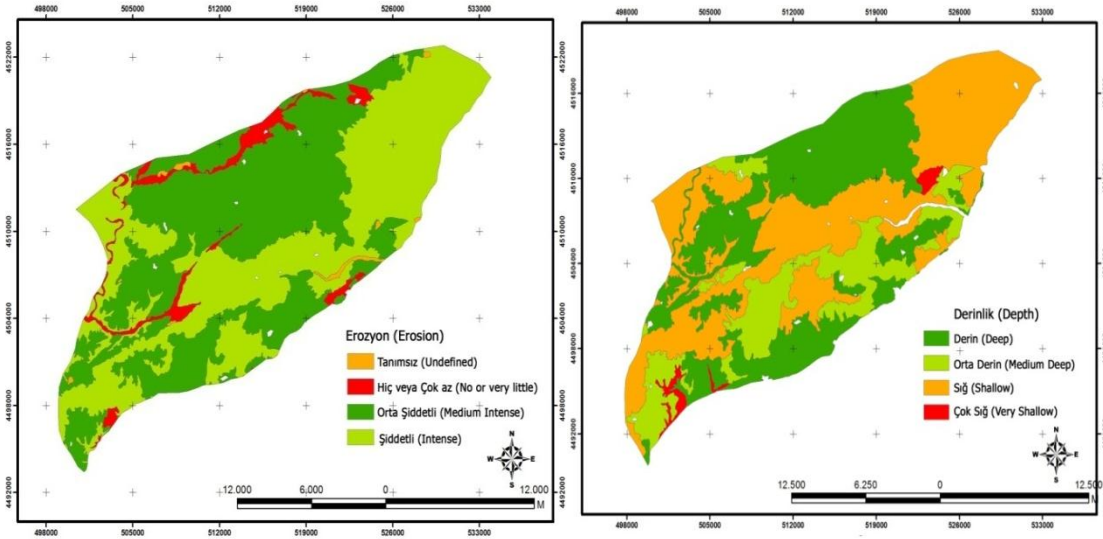
Alanın büyük bir çoğunluğu orta şiddetli ve şiddetli erozyona maruzdur. Bölge engebeli arazi yapısı nedeniyle erozyona karşı hassastır. Ayrıca toprak derinliğine bakıldığında ise derin ve orta derin alanların daha geniş yer kapladığı görülmektedir (Şekil 6).

Jeolojik yapı

Jeolojik yapı yer şekillerinin oluşumunda ve gelişiminde süreç ve zaman faktörleriyle birlikte önemli etkiye sahiptir. Araştırma alanı özelinde jeolojik yapıya ilişkin yapılmış bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte Güney Trakya Bölgesi'nin jeolojik yapısı incelenirken bu alan da çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu çalışmaya göre alanda Gaziköy, Keşan, Korudağ ve Kanlıbent Formasyonları olmak üzere 4 adet formasyon tipi görülmüştür. Bu formasyonların özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Gaziköy formasyonu (Tg): İnce taneli türbidit kumtaşı-çamurtaşı ve yarı pelajik çamurtaşından oluşmuştur. Gaziköy-Uçmaktdere yolu formasyon için tip yer ve tip kesit yeridir. Formasyon Mürselli köyü, Gaziköy ve Uçmaktdere köyü arasında kalan alanda yüzeyleşmektedir. Formasyon Orta-Üst Eosen yaştaadır (Sümengen ve Terlemeç, 1991).

Şekil 6. Erozyon ve toprak derinliği haritası
Figure 6. Erosion and soil depth map

Korudağ formasyonu (Tko): Kumtaşı, çamurtaşı ve yer yer çakıltaşı ara katkılarında oluşmaktadır. Uçmakedere- Yeniköy yol boyu formasyon için tip yer ve tip kesit yeridir. Formasyon Gelibolu yarımadasında; Büyük Kemikburnu-Ece limanı-Küçük Anafartalar arasında kalan alanda, Karainebeyli köyü ve Yeniköy çevresinde; Korudağ ve Işıklar dağı yöresinde yüzeylenmektedir. Formasyon Üst Eosen yaştadır (Sümengen ve Terlemez, 1991).

Keşan formasyonu (Tkş): Formasyon kanallı, çakıltaşı kumtaşı, killi, siltli masif çamurtaşı ve yerel olarak da ara düzeyler şeklinde izlenen tüflerden oluşmaktadır. Işıklar dağı çevresinde; Yeniköy'ü Mermer köyüne bağlayan yol boyu formasyon için tip yer ve tip kesit yeridir. Formasyonun yaşı Üst Eosen yaştadır (Sümengen ve Terlemez, 1991).

Kanlıbent formasyonu (Tka): Alt bölümleri kil taşı ve silt taşı, üst bölümleri kumtaşı ve çakıltaşı ardalanmasından oluşmaktadır. Formasyon Sivli köyü ve çevresinde, Yeniköy-Kavaklı mahallesi arasında yüzeylenmektedir. Formasyon alttaki Keşan formasyonu ile dereceli geçiş göstermektedir. Formasyonun yaşı Üst Eosen olarak saptanmıştır (Sümengen ve Terlemez, 1991).

Deprem durumu

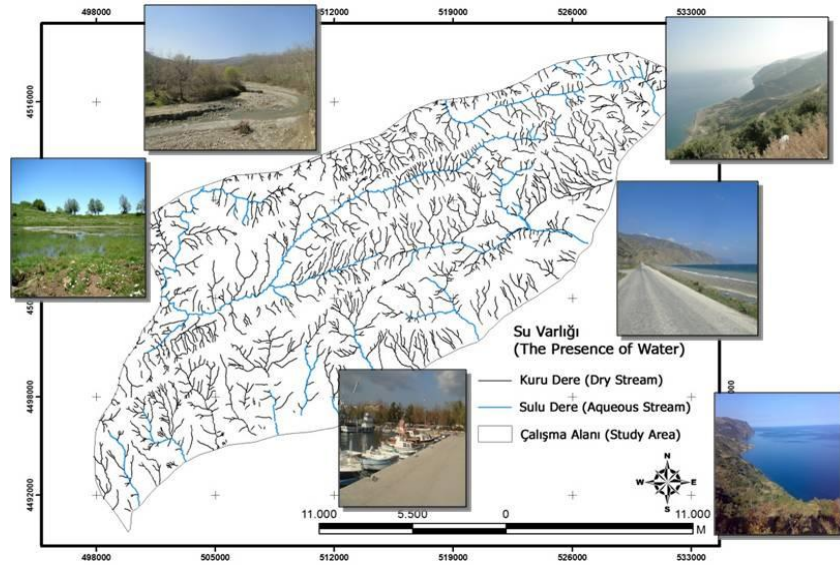
Tekirdağ İli yerleşim alanı II. derece deprem kuşağında yer almakla beraber, il içerisindeki Barbaros, Ballı, Şarköy ve Mürefte yerleşim

alanları I.derece deprem kuşağında bulunmaktadır. Tekirdağ İli, faydan (segment) oluşan Kuzey Anadolu Fay (KAF) zonu yakınında yer almaktadır (15-25 km). Kuzey Anadolu Fay zonu geçmişte çok sayıda büyük depremlere neden olmuştur. Saroz-Gaziköy fayı ile Marmara Denizi'nde bulunan çukurlukların kenarlarında yer alan fay parçaları Tekirdağ il sınırları içerisinde depreme neden olabilecek faylardır. Saroz-Gaziköy fayı yaklaşık 50 km. boyunda sağ yönlü, doğrultu atımlı fay olup, Kavak, Yeniköy, Gölcük, Yayaköy, Güzelköy ve Gaziköy yerleşim yerlerinden geçmektedir (Anonim, 2009b).

Su varlığı

Kırsal turizm uygulamalarında su kaynağının varlığı hem görsel açıdan hem de kullanım açısından önemli avantajlar yaratır. İlçede doğal niteliğini koruyan kıyı alanları topoğrafik yapıları ile birlikte rekreasyon yönünden büyük bir avantaj sağlamaktadır. Bu nedenle ilçede deniz kıyılarına ilişkin doğal özellikler cazibe alanlarıdır. Dolayısıyla da ilçe, kıyıları boyunca hidrolojik açıdan görsel peyzaj değeri yüksek potansiyele sahiptir. Ayrıca ilçe denizinin mavi bayraklı olması Marmara Denizi'ne kıyısı olan diğer yerleşimlere göre de rekabet gücünü arttırmaktadır.

Deniz/kıyı turizmi olarak merkez ilçede yer alan Şarköy 60 km uzunluğunda bir kıyı şeridinde sahiptir. Uçmakedere, Şarköy, Mürefte, Eriklice, Hoşköy ve Gaziköy'de plaj sahaları bulunmaktadır.

Şekil 7. Şarköy İlçesinin su varlığı haritası

Figure 7. Map of the presence of water

Bu açıdan özellikle yaz döneminde plajı en yoğun kullanılan alanlardan birisidir. Ancak plansız yapılaşma nedeniyle kıyıya yakın alanlarda yer alan ikincil konutlarla birlikte yaz dönemi oluşan yoğun nüfus artışı deniz ve kıyısını olumsuz etkilemektedir. Alan deniz ve kıyısı dışında pek çok irili ufaklı dereye de sahip bir yerleşimdir. En önemlileri arasında Gaziköy, Hoşköy, Gölcük ve Tepeköy dereleri bulunur. Dereler yaz mevsiminde ya tamamen ya da kısmen kururlar. Araştırma alanının su varlığına ilişkin harita ve görüntüler Şekil 7’de verilmiştir.

Alanda Haziran-Eylül arasında 4-5 aylık dönemde iklim şartları, deniz iklimi açısından uygunluk taşımakla birlikte, yüzme, rüzgâr sörfü, yelken ve su altı dalış gibi suya dayalı çeşitli aktiviteler yapılmaktadır. İlçede ayrıca rüzgâr sörf kulübü kurulmuştur.

Tekirdağ İl Çevre Durum Plan Raporu (2007)’na göre; Marmara Denizinin üniform su sıcaklığı genelde 14,5 C0 iken, üst tabakadaki en düşük sıcaklık (Şubat-Mart aylarında) 7 C0, en yüksek sıcaklık (Ağustos ayında) 26,1 C0 civarında seyretmektedir (Anonim 2007).

Şarköy’de deniz ve kıyısında, su içerisinde yapılabilecek aktiviteler olarak; yüzmek, su altı incelemek, dalış, kano, kürek çekmek, yelken, sürat motoru kullanmak, su kayağı yapmak sportif olta balıkçılığı yapmak gibi, kıyıya yönelik aktiviteler olarak ise kamping, piknik yapmak, bisiklete binmek ve yürüyüş, doğa gözlemciliği

yapmak gibi pek çok aktivite olanağını çeşitlendirmek mümkündür.

Doğal bitki örtüsü

Kırsal turizm faaliyetleri açısından ilgi çekecek bir başka doğal peyzaj değeri araştırma alanındaki doğal bitki örtüsünün çeşitliliğidir. Bitki örtüsünde çeşitlenme ve alana özgü karakterler, turizm aktiviteleri açısından önemlidir. Doğal ve özgün türleri barındıran bitki örtüsü, alandaki turizm ve rekreasyon olanaklarının yaratılmasında etkin bir unsur olmaktadır.

Çalışma alanının doğal bitki varlığına yönelik olarak yapılmış lokal bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak yakın çevrede bulunan bazı bitki türlerine sadece genel bilgi olarak yer verilmiştir.

Trakya Bölgesi bitki örtüsü bakımından çok zengindir. Türkiye florasını teşkil eden yaklaşık 10.000 çiçekli bitki türünün, yaklaşık 2600 kadarı bölgede bulunmaktadır. Diğer bir deyişle Türkiye yüzölçümünün %3’ünü oluşturan bölge, tüm çiçekli bitki florasının % 25’ini kapsamaktadır. Bu floristik zenginliğin çeşitli nedenleri vardır. En önemli nedenler edafik (toprak özellikleri) ve iklimatik özelliklerdir. Kahverengi orman toprakları, rendzinalar, grumusoller gibi verimli topraklar bölgede oldukça yaygındır. Bölge, iklimatik yönden oldukça farklı varyasyonlara sahiptir. Karadeniz kıyılarında, tipik nemli, serin ve yağışlı Karadeniz

iklimi; iç kesimlerde, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk olan tipik kara iklimi (Kontinental iklim); güney ve güneybatı ile, denize bakan yamaçlarda lokal olarak tipik Akdeniz iklimi görülmektedir ki, yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılıman ve yağışlıdır (Asan ve Yarcı, 1993). Dolayısıyla Bölge içerisinde yer alan Tekirdağ İli de doğal bitki örtüsü açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Bu zenginlik bölgenin konumundan, yani Mediterran (Akdeniz), Euro-Sibirian (Avrupa Sibiryası) ve İrona Turanien (İran-Turan) Floristik bölgelerin karşılaştığı alanda bulunmasından kaynaklanmaktadır. Bunun sonucu olarak bölge oldukça geniş bir flor koleksiyonuna sahiptir. Langos ormanlarından makilere, hatta gariglere kadar çok çeşitli bitki örneğine rastlanabilmektedir (Anonim, 2007). Örneğin Trakya'nın güneyindeki Ganos dağlarının güney yamaçları, kıyılardan 350–400 m.ye kadar, başlıca elemanlarını **Akçakesme (*Phillyrea latifolia*)**, **Delice (*Olea oleaster*)**, **Erguvan (*Cercis siliguastrum*)**, **Kermez meşesi (*Quercus coccifera*)**, **Laden (*Cistus salviifolius*)**, **Menengiç (*Pistacia terebinthus*)**, **Katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*)** ve **Katırtırnağı (*Spartium junceum*)**'nin oluşturduğu maki formasyonu ile kaplı iken; Ganos küntlesinin kuzey yüzündeki iç kesimlerde ise **Adi gürgen (*Carpinus betulus*)**, **Kayın (*Fagus orientalis*)** ve diğer nemcil türlerin varlığı göze çarpmaktadır (Aydınöz, 2009; Aydınöz, 2008).

Yarcı (2000)'ya göre; bölgenin özellikle güneye bakan yamaçlarında **Phyllireo latifoliae-Qercetum frainettinis** birliği dağılım göstermektedir. Özellikle **İshaklı, Yeniköy, Çengel, Gölcük, Yörgüç, Çınarlı Köyleri civarında, Gaziköy ve Hoşköy**'ün kuzey bölgeleri, bu birliğin tipik olarak gelişim gösterdiği yerlerdir. Birlik ayrıca kuzeye bakan yamaçlarda da 200-300 m kadar yükseklikteki platolarda gelişim göstermektedir. Bölgede ortaya konulan birlikte Akdeniz ve Avro-Sibirya

elementlerinin yüksek değerde olduğu görülmektedir. Bu durum, bölgenin Akdeniz fitocoğrafik bölgesiyle, Avro-Sibirya fitocoğrafik bölgesi arasında bir bölge olacağı izlenimini vermektedir.

Araştırma alanı ve yakın çevresinde saptanan türler; ***Acer hyrcanum subsp. hyrcanum***, ***Agrostis stolonifera***, ***Anthemis tinctoria***, ***Arum maculatum***, ***Asgaragus tenuifolius***, ***Briza maxima***, ***Campanula ranunculoides var. lampertiana***, ***Carpinus orientalis subsp. orientalis***, ***Centaurea triumphastio***, ***Cistus creticus***, ***Cornus mas***, ***Crataegus monogyna***, ***Dactylis glomerata***, ***Dorycnium graecum***, ***Euphorbia rigida*** Bieb., ***Fragaria vesca***, ***Fraxinus ornus subsp. ornus***, ***Galega officinalis***, ***Galium aparine***, ***Geranium pyrenaicum***, ***Geum urbanum***, ***Hyperricum perforatum***, ***Juniperus oxycedrus***, ***Lathyrus laxiflorus***, ***Leontodon crispus***, ***Limodorum abortivum***, ***Luzula forsteri***, ***Luzula multiflora***, ***Lycium barbarum*** L., ***Matricaria chamomilla***, ***Moenchia mantica***, ***Muscari armeniacum***, ***Orobanche minor***, ***Paliurus spinachristii*** L., ***Petrorrhagia velutina***, ***Pilosella hoppeana***, ***Potentilla recta***, ***Pyracantha coccinea***, ***Pyrus elaeagnifolia***, ***Ranunculoides constantinopolitana***, ***Rosa canina*** L. ***Rubus canescens***, ***Rumex tuberosus***, ***Ruscus aculeatus***, ***Scleranthus perennis*** subst. ***marginatus***, ***Silene italica***, ***Sorbus aucuparia***, ***Sorbus torminalis*** var. ***tormanilis***, ***Spartium junceum***, ***Stachys cretica*** L., ***Thymelaea tartanraira*** L., ***Thymus zygoides***, ***Trifolium campestre***, ***Quercus coccifera***, ***Quercus petraea subsp. iberica***, ***Veronica chamaedryus***, ***Viola sieheana*** olmuştur. Ayrıca ***Althaea officinalis*** L., ***Anthyllis hermanniae*** L., ***Dorycnium pentaphyllum*** Scop., ***Tournefortia sibirica*** L. örneklerine rastlanmıştır (Korkut, 1987; Yarcı, 2000).

Çizelge 2. Anıt ağaçlar ve doğal sit alanlarının dağılımı (Anonim, 2009b)

Table 2. The distribution of ancient trees and natural conservation areas

Adı	Bulunduğu Yer	Sit Derecesi
Çınar Ağacı	Şarköy /Güzelköy (2 adet)	Anıt Eser
Çınar Ağacı	Şarköy/Uçmaktdere (1 adet)	Anıt Eser
Çınar Ağacı	Şarköy, Uçmaktdere Şarap Fabrikası Yanı	Anıt Eser
Çınar Ağacı	Şarköy, Mürefte, Hamam ve Sağlık Ocağı önünde (2 adet), Sahil kesiminde ana caddede bulunan çınar ağaçları	Anıt Eser
Çınar Ağacı	Şarköy, Merkez	Anıt Eser
Kızılcaerzi, Kocaali	Şarköy, Şenköy	I.derece doğal sit alanı
Çınarlık alan	Şarköy, Uçmaktdere Şarap Fabrikası Yanı	I.derece doğal sit alanı

Araştırma alanının doğal bitki dokusunun oluşturduğu mevsimsel renk değişimi görsel peyzaj değerini yükseltmekte ve kırsal turizm potansiyelini arttırmaktadır. Ayrıca büyüklüğü, yaşı veya dış görünümleri nedeniyle ilgi çeken bitkiler kırsal turizmin bir başka çekici unsurudur.

Ancak Yarcı (2000)'e göre; bölgede görülen farklı çeşitteki bitki yapısına rağmen, vejetasyon, çok fazla tahrip olmuştur. Türkiye'de en fazla tahrip edilmiş bulunan *Quercus* ormanları, bu bölgedir. Bu tahrip, ağaç kesimi ile olduğu kadar, keçi ve benzeri hayvanların tahripleri şeklinde de olabilmektedir.

Yaban hayatı

Hayvan varlığı, yaban hayatı da çeşitli hobilerin gerçekleştirilmesine olanak sağlamak suretiyle turistik etkinlikler açısından önemli bir yer tutmaktadır (Kiper, 2006). Ancak bu potansiyeli ortaya koymak açısından; araştırma sırasında yapılan literatür taraması çalışmalarında, çalışma alanı özelinde mevcut olan doğal hayvan varlığı açısından detaylı bir bilgiye ulaşılmamıştır. Bununla birlikte arazi gözlemleri sırasında yerel halk ile yapılan görüşmeler sonucunda Alanda Yaban Domuzu, Tilki, Kurt ve Keklik gibi hayvanların görüldüğü sonucuna varılmıştır.

Özkan (2006)'nın yapmış olduğu çalışmada Şarköy Göleti ve Çınarlı Deresi Emirali Köyü lokalitelerinden örnekler almıştır. Sonuçta da Chironomidae familyasının 2 alt familyasına (Chironominae, Tanypodinae) bağlı 12 tür tespit etmiştir. Bu türler *Cfadotanytarsus mancus*, *Cryptdendpes holsatus Lenz*, *Dolypedium bicrenatum*, *Dolypedium nubifer*, *Dolypedium scalaenum*, *Hamischia fuscim ana K* *Stictochironomus fongipugionis*, *Tanytarsus gregari*, *Ablabesmyia aeqidensi*, *Procladius sp.*, *Tanypus punctipennis* dir.

Sonuç ve Öneriler

Şarköy, Fiziki Coğrafya (jeomorfoloji, toprak, bitki, iklim, su varlığı) ve Beşeri Coğrafya (nüfus, yerleşme, iktisadi ve ekonomik faaliyetler, kültür, gelenek ve görenekler, vb.), Peyzaj mimarlığı, Ziraat Mühendisliği, Botanik, Şehir Planlama, Tarih (farklı dönemlere ait), Sosyoloji vb. bilim dalları için çeşitli uygulamaların yapılabileceği zengin alternatif imkânlarla sahiptir. Alan sahip olduğu mikroklimatik iklim, zengin su kaynakları, doğa yürüyüşleri ve trekking için önem arz eden bakı noktalarının yer alması, çok sayıda tıbbi ve aromatik bitkinin doğal olarak yetişiyor olması,

hareketli topoğrafik yapıya sahip olması, mavi bayraklı plajı, bağ ve zeytinliklerin oluşturduğu kırsal peyzaj ile tarımsal turizm, doğa turizmi, çiftlik turizmi gibi kırsal turizmin bileşenlerini oluşturan pek çok turizm türüne mekan teşkil etmektedir.

Öyle ki 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi, Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Plan notlarında da bölgenin tarımsal, tarihsel, kültürel, turistik, toplumsal kimliğinin koruması ve geliştirmesi kapsamında; yerleşim yerlerinin kimlikleri belirlenmiş ve çeşitli fonksiyonlar yüklenmiştir. Buna göre Şarköy ilçesi "**Turizm (agro turizm) bölgesi**" olarak tanımlanmıştır (Anonim, 2009c). Bu da alanın kırsal turizm potansiyeli ile bütünlük göstermektedir.

Ancak Şarköy ilçesinin doğal peyzaj değerleri kırsal turizm türleri açısından önemli bir potansiyel oluşturduğu halde, bu değerlerin çok azı kullanılmaktadır. Oysa kırsal turizmi tercih eden turist, bitkilerin, patikaların, suların, yamaçların yanında olmayı istemektedir. Bu anlamda doğal ortamlarla bütünleşmiş Şarköy ilçesi ve köylerinde, doğaya dayalı her türlü sportif etkinliklerin (trekking, yamaç paraşütü, piknik, kamp, fotosafari, suya dayalı rekreasyonel faaliyetler, hobi etkinlikleri vb.) organize edilmesi mümkündür. Bu kapsamda alanın farklı özelliklerini ön plana çıkaran tematik doğa yürüyüşü güzergâhları oluşturulmalıdır.

Bu kapsamda sürdürülebilir kırsal turizmin gelişiminde tek başına belirleyici olmamakla birlikte önemli bir güce sahip olan doğal peyzaj özelliklerinin ekolojik ilkeler çerçevesinde ele alınması yöreye pek çok fayda sağlayacaktır. Bunlar;

Ziyaretçilere; peyzajı, bitkileri ve hayvanları seyretmek, o yerlere özgü kültürel etkinlikleri tanımak ve doğayla doğrudan kontak kurarak gözlem, bilgi edinme ve yorumlama imkânı sağlanmış olacaktır.

Aynı zamanda hem yerel halk hem de turistler arasında, doğal ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik bilincin artırılması sağlanmış olacaktır.

Yürüyüş, açık hava sporları, piknik, yamaç paraşütü gibi etkinlikler çok sayıda ziyaretçinin tercihi olmaktadır. Bu kapsamda Şarköy bir çekim merkezi haline gelecektir.

Kırsal turizm faaliyetlerinin yıl boyunca yayılmış olması alanın doğal peyzaj özelliklerinin sadece yaz sezonuna bağlı olarak kullanımını önlemiş

olacak bu şekilde kaynaklar üzerinde kısa dönemdeki yoğun baskıyı da önleyecektir.

Araştırma alanında kırsal ekonominin yaratılması ve güçlendirmesi açısından da önemli olacaktır.

Kaynaklar

- Anonim, 2007. Tekirdağ İl Çevre Durum Plan Raporu, 2007. T.C. Tekirdağ Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, s.
- Anonim, 2009a. 1976-2006 Yılları arası Şarköy, Gelibolu, Çorlu, Tekirdağ, Çanakkale iklim istasyonlarına ait iklim verileri. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim, 2009b. Tekirdağ İl Çevre Durum Plan Raporu, 2009. T.C. Tekirdağ Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, s. 314.
- Anonim, 2009c. 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi, Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Plan Raporu. TC. Çevre ve Orman Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, Trakap, İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi, s. 490.
- Asan, A. ve Y. Yarcı, 1993. Trakya'da botanik gezileri. Ekoloji Çevre Dergisi. 2 (7): 26-29.
- Aydınöz, D., 2008. Maki formasyonunun Türkiye'deki yayılış alanları üzerine bir inceleme. Kastamonu Eğitim Dergisi /Kastamonu Education Journal,16 (1):207-220.
- Aydınöz, D., 2009. Barındırdığı bitki varlığı açısından Trakya'nın karasallık derecesi. Kastamonu Eğitim Dergisi /Kastamonu Education Journal, 17(1): 203-212.
- Cengiz, T. ve E. Çalışkan, 2005. Şavşat İlçesi Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi. Hürriyet Ofset, s. 90, Artvin.
- Cengiz, T. ve S. Güngör, 2006. Artvin ili topoğrafik yapı potansiyelinin saptanması ve turizm faaliyetleri açısından değerlendirilmesi. Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 7(2): 94-105.
- Çeken, H., L. Karadağ, T. Dalgın, 2007. Kırsal kalkınmada yeni bir yaklaşım kırsal turizm ve Türkiye'ye yönelik teorik bir çalışma. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 8 (1): 1-14.
- Düşünen, K., 2008. Ganos (Işıklar) Dağı Bitki fotoğrafları.
- Frangialli, F., 2005. Turizmde kaynak olarak iklim. Technical Conference on Climate as A Resource (1-2 November 2005), Beijing, China.
- Gunn, C., 1988. Tourism planning tourism planning, Second Edition, Taylor & Francis, New York.
- Halbway, C.J. ve N. Taylor, 2006. The business of tourism seventh edition. Prentice Hall England, s.199.
- Inskip, E., 1991. Tourism planning: an integrated and sustainable development approach . New York: Van Nostrand Reinhold.
- Kalem, S., 2001. Doğal ve kültürel değerlerin korunabilmesi için turizm potansiyelinin belirlenmesinde bir yöntem yaklaşımı ve Kastamonu Kıyı Bölgesi ve yakın çevresinde uygulanması. Ankara Ün. Fen Blm. Ens. Peyzaj Mim. Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi (Basılmamış), s. 271.
- Mill, C.R. ve A. Morrison, 1992. The tourism system: an introductory text. Second Edition, Prentice Hall International.
- Olgvay, V. 1973. Design with climate, bioclimatic approach to architectural regionalism. Princeton University Press, New Jersey.
- Özbek, H., S. Şenol, U. Dinç, S. Kapur ve N. Güzel, Ceyhan Ovası topraklarının genesisi, önemli fiziksel, kimyasal özellikleri ve sınıflandırılması üzerine araştırmalar. Tübitak, Toag, Subunit-6, s.128.
- Özgüç, N., 2007. Turizm coğrafyası: özellikler ve bölgeler. Çantay Kitabevi, İstanbul,
- Özkan, N., 2006. Trakya Bölgesi (Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul ve Çanakkale) Chironomid faunası . Ege Ün. Su Ürünleri Dergisi, 23(1-2), 125-132.
- Soykan, F., 1999. Doğal çevre ve kırsal kültürle bütünleşen bir turizm türü: kırsal turizm. Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, Mart Haziran, Ankara.
- Soykan, F., 2004. Kırsal alanların turizm potansiyelinin saptanması ve Şirince (İzmir) Köyüne uygulanması. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir.
- Sümengen, M. ve İ. Terlemeç, 1991. Güneybatı Trakya Yöresi eosen çökellerinin stratigrafisi. MTA Dergisi, 113: 17-30.
- Şerefoğlu, Ç., 2010. AB'nde kırsal turizm ve Türkiye'ye yönelik öneriler. Ekev Akademi Dergisi, 14 (45): 297-310.
- Turoğlu, H., 2005. Fiziksel planlama ve coğrafi bilgi sistemleri. Ege Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 355-368.
- Ülker, İ., 1994. Sağlık turizmi kaynakları planlama tanıtım. T.C. Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Weaver, D. ve M. Opperman, 2000. Tourism management. John Wiley & Sons, Australia, 468 p.
- www.home.cc.umanitoba.ca/benbow/climtour.htm Climate and Tourism.
- Yarcı, C., 2000. Işıklar Dağı'nın (Tekirdağ) vejetasyonu üzerinde fitososyolojik ve ekolojik araştırmalar. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 16 (1-2): 1-10.
- Not: 109Y162 No'lu TÜBİTAK Hızlı Destek Projesinden yararlanılarak hazırlanmıştır